

en meget detaljeret beretning uden yderligere kommentarer. Men dem kan man nok halvdet hundrede år senere have brug for. Og så er der de militære fagudtryk. Hvem ved i vore dage, hvad en Espingol er for noget? Eller en Peloton, Tirailleurild, Blænkerild, palisaderede Struber, Vedetkjæde og Piketter? Læseren må selv hente støtte i fremmedordbøger og leksika. Og er det måske at gå for vidt at kræve uddybende forklaringer på styrkemål, kommandoforhold og begivenhedsforløb, så kunne en simpel ordliste dog for små midler have været anbragt på de bagerste blanke sider.

Anders Monrad Møller

KLAUS PETERSEN: Legitimität und Krise – Die politische Geschichte des dänischen Wohlfahrtsstaates 1945-1973. Berlin Verlag Arno Spitz, Berlin, 1998.

»Legitimität und Krise« er en oversættelse til tysk af Klaus Petersens guldmedaljeafhandling i historie ved Københavns Universitet fra 1996. Titlen er ikke helt retvisende: Bogens emne er ikke en generel diskussion af det danske politiske systems legitimitet, men snarere en undersøgelse af, hvordan det, forfatteren kalder velfærdsstatsprojektet, opnåede almindelig politisk anerkendelse i tiden mellem 1945 og 1973.

Oversættelsen rejser spørgsmålet om afhandlingen har en form, der gør den tilgængelig for sit publikum, som må formodes at være tyske skandinaver og samtidshistorikere. Her er der efter min mening tre problemer, som kunne være løst forholdsvis let ved en mere gennemført redaktion.

For det første er bogen sat, så kapitlerne følger umiddelbart efter hinanden uden sideskift. Det er vanskeligt at overskue bogens disposition, og det havde været bedre at gøre kapitlerne til afsnit og de underliggende afsnit til kapitler. For det andet kan det selv for en indviet dansker være svært at holde rede på de mange lovgivningsinitiativer og vedtagelser, som forfatteren behandler i fremstillingen. En oversigt i skemaform i hvert kapitel eller afsnit havde været en stor hjælp. Endelig bringer forfatteren på forskellige steder tabeller over sociale udgifter og andre økonomiske og politiske data. De er som oftest relevante for fremstillingen, men vanskelige at bruge, fordi der ikke findes nogen samlet oversigt over tabeller og figurer.

Går man til indholdet, bemærker man allerede i titlen tre farlige begreber. Bogens overskrift er »Legitimitet og krise« med tilføjelsen »Den danske velfærdsstats politiske historie«, og Klaus Petersen skriver på side 31, at han anvender historikeren Jan Ifversens opfattelse af legitimitets- og krisebegreberne. Her henviser legitimitet til rammerne for politisk handling, mens en krise er udtryk for et politisk opgør med gældende rammer.

Et problem for den forståelse er, at fremstillingen med få undtagelser bevæger sig på det politiske eliteplan: Det er de politiske partiers ordførere og ledere, der fører ordet, suppleret med fremtrædende embedsmænd som Erik Ib Schmidt og Henning Friis. Man får ikke meget at vide om den brede befolknings syn på velfærdsstatspolitikken i perioden. Diskussionen af krisetendenserne omkring 1970 er også for kortfattet til, at man egentlig kan drage nogen konklusioner om en eventuel svækkelse af grundlaget for velfærdsstatens legitimitet.

Klaus Petersen benytter en definition af velfærdsstaten, som er lidt usædvanlig for de fleste historikere. På side 14-15 skriver han, at han ser velfærdsstaten som udtryk for en samfundsorden, hvor sociale sikringsystemer og offentlige tjenesteydelser er knyttet til en økonomisk politik, der er baseret på makro-

regulering og vækst. Lidt mere mundret kan man måske sige, at velfærdsstaten er en blanding af generel socialpolitik med et forebyggende sigte og keynesiansk økonomisk politik

Det vigtige i denne sammenhæng er, at Petersen i al fald i princippet har øje for velfærdspolitikkenes indtægtsside og dens betydning for udgiftssidens udvikling. Til gengæld gør han ikke helt så meget ud af dette perspektiv i selve fremstillingen, som introduktionen lægger op til: Læserne må nøjes med forholdsvis kortfattede diskussioner af f.eks. de »socialdemokratiske nationaløkonomers« aktiviteter i 1950'erne. Nogen egentlig problematisering af nationaløkonomernes rolle i den politiske udvikling kommer Petersen ikke frem til.

I praksis er »Krise und Legitimität« en forholdsvis traditionel, men yderst kompetent og grundig fremstilling af velfærdsstatens udvikling forstået som introduktionen af generelle socialpolitiske programmer mellem 1945 og begyndelsen af 1970'erne, idet Klaus Petersen også gør en del ud af udviklingen inden for uddannelses- og kulturpolitikken. Man kan dog spørge, om forbindelsen mellem Statens Kunstfond og f.eks. Arbejdsmarkedets Tillægspension er helt så klar, som han vil have læseren til at tro.

Skal man gå lidt mere principielt til værks, kan man desuden spørge, om det danske velfærdsstatsprojekt egentlig var så entydigt, som Klaus Petersen antyder, og om ikke en del af krisen på eliteniveauet omkring 1970 havde sit udgangspunkt i en konflikt mellem det, økonomer ville kalde allokering- og fordelingsaspektet i velfærdspolitikken.

Petersen ser Socialdemokratiet og en mindre gruppe af økonomiske eksperter som drivkraften bag velfærdsstatspolitikken, idet han dog også understreger de storpolitiske forlignings betydning for gennemførelsen af flere store nybrud. De borgerlige partier tillægges dog i det store og hele en blokerende eller forsinkende indflydelse på udviklingen.

Holder vi os til den socialdemokratiske tolkning, kan det være interessant at forsøge en sammenligning mellem de intentioner, Socialdemokratiet formulerede i »Fremtidens Danmark« i 1945, og de resultater, der forelå omkring 1970.

Jeg vil vove påstanden, at »Fremtidens Danmark« fremstår som mindre radikalt end den realiserede politik, når man ser på udgiftssiden, blandt andet fordi kun få kunne forudse den udbygning af social- og sundhedssektoren, som fandt sted fra midten af 1960'erne.

På den anden side blev styringen af den økonomiske udvikling og statens rolle i samfundet aldrig udbygget i det omfang, de keynesianske ambitioner lagde op til. Mon ikke økonomernes frustrationer over ikke at kunne få allokeringspolitikken til at virke og deres fornemmelse af, at fordelingspolitikken havde overtaget allokeringspolitikken plads på den politiske dagsorden, var med til at så frøene til den alvorlige konflikt inden for Socialdemokratiet, mellem de politiske partier indbyrdes og mellem politikere og embedsmænd, som kom til at dominere perioden frem til begyndelsen af 1980'erne?

Det er et relevant problem, hvis man vil fange velfærdsstatens økonomisk-politiske og socialpolitiske side, som der lægges op til i problemformuleringen. De interne konflikter i blandt andet Socialdemokratiet tenderer i denne fremstilling til at forsvinde i et postuleret overordnet projekt.

Som guldmedaljeafhandling er »Krise und Legitimität« et vitkort, der lover godt for forfatterens og velfærdsstatsforskningens fremtid. Som generel introduktion til dansk velfærds politik i efterkrigstiden efterlader den en hel del spørgsmål.

Jacob Christensen